

Hello
Hola
Bonjour
Ciao
Hallo

Hej språklärare!

Sociopragmatik
– den bortglömda
kompetensen?

*Skönlitteraturens
kraft i klassrummet*

**Flerspråkighet
som resurs**

Tema:
Språkundervisning
på vetenskaplig
grund

**NATUR &
KULTUR**

#3 2026

En tidning från **Natur & Kultur Läromedel och Akademi**

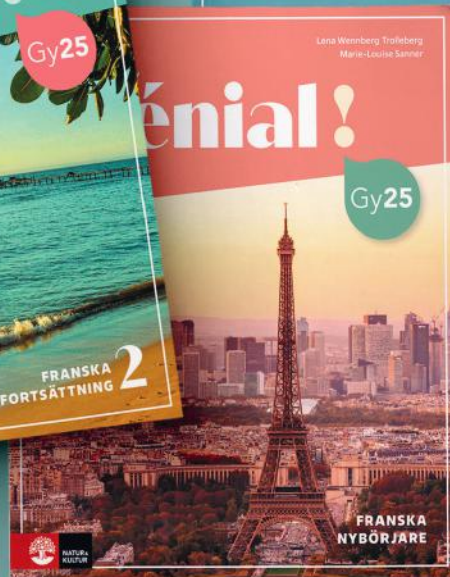

NATUR &
KULTUR

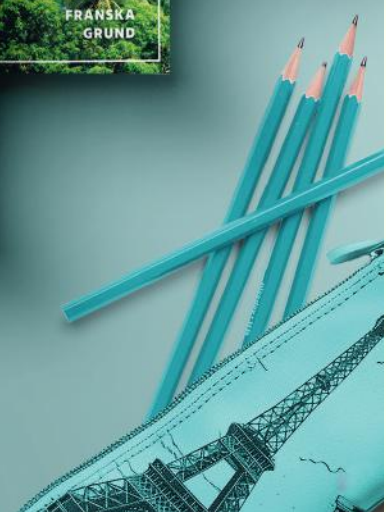
C'est génial!

Gy25

Favorit i franska som nu är
komplett för Gy25 – från Franska
Nybörjare till Fortsättning 2.

Läs mer och bläddra i böckerna på
nok.se/cestgenial

Hej!

Välkommen till det tredje numret av *Hej språklärare!* som vänder sig till dig som undervisar i moderna språk och engelska. Vad pratas det om på skolorna just nu? Vad säger de senaste rönen? Vi ringar in intressanta ämnen och frågor som berör språkundervisningen och lärarrollen i stort och smått. Du får möta kollegor, författare, forskare och elever som alla är engagerade i språkutbildning på olika sätt.

Hör gärna av dig med synpunkter på innehållet och önskemål inför kommande nummer. Mejla till sprak@nok.se.

Trevlig läsning,
Natur & Kultur Läromedel och Akademi

Innehåll

Myter, trender och tips	4
Pedagogisk translanguaging relevant för alla	6
Hur skapas ett språkläromedel?	9
Forskning för, med och av lärare	10
Lärare på språkresa!	13
»Jag tror på hjärta och smärta i språkundervisningen«	14
Bjud in sociopragmatiken från start	16
Från regelträning till meningsskapande	19
Lärapanelen	20
Hej författare!	23

Tips!

Lärarkvällar, lektionstips och nyheter

När du prenumererar på våra nyhetsbrev får du ta del av intressanta evenemang, kostnadsfria lärarkvällar och nyheter kopplade till dina undervisningsämnen. Anmäl dig via nok.se/nyhetsbrev-sprak eller QR-koden nedan:

Hej språklärare! #3 2026
Utgivare: Natur & Kultur
Redaktörer: Anna De Matos Lundström och Hanna Skipper
Grafisk form: Bäck
Omslagsfoto: Karin Alfredsson

Vill du ha en kostnadsfri prenumeration till din skola? Beställ utan kostnad på nok.se/hejspraklarare

Läs mer på nok.se
Facebook: [@nokskola](https://www.facebook.com/nokskola)
Instagram: [@naturochkultur_skola](https://www.instagram.com/naturochkultur_skola)

Natur & Kultur

Varje gång du väljer förlaget Natur & Kultur är du med och bidrar till något större. Vi är en oberoende stiftelse som ska göra skillnad i samhället. Förutom att inspirera till läsande och lärande stärker vi röster i det demokratiska samtalet genom priser, stipendier och stöd. **Vi ger ordet till fler.**

Myter, trender och tips

Är det så kallade språkörat en myt eller finns det på riktigt? Kan grammatikundervisning sätta käppar i hjulet för språkutveckling? Sant, falskt och en handfull tips till dig som vill kompetensutvecklas inom ditt yrke.

5 myter om språk-inläring

1. Barn lär sig språk snabbare än vuxna

👉 *Falskt!*

Forskning visar att vuxna ofta kan lära sig snabbare på kort tid tack vare bättre inlärningsstrategier och mer utvecklad metakognition. Att börja tala språket tidigt är däremot gynnsamt för uttalet och för att nå en hög slutnivå.

2. Man måste bo i landet där språket talas för att lära sig språket bra

👉 *Falskt!*

Plats i sig räcker inte. Men regelbunden exponering, undervisning och aktiv användning driver språkutveckling – oavsett var lärandet sker.

3. Vissa människor har så kallat språköra medan andra inte kan lära sig språk

👉 *Nästan helt falskt!*

Människor skiljer sig åt i tempo, strategier och styrkor vid språkinläring, men de flesta kan lära sig språk till en funktionell nivå. Medfödd fallenhet spelar roll, men det gör även motivation och strategi.

4. Grammatikundervisning hämmar språkutvecklingen

👉 *Falskt!*

Grammatikundervisning som är meningsfull och kontextualiserad stödjer precision. Det viktiga är att inte låta grammatiken bli ett mål i sig.

5. Flerspråkiga elever blir förvirrade av att använda flera språk samtidigt

👉 *Falskt!*

Forskning visar att flerspråkiga elever kan hantera flera språk parallellt och använda sina olika språk som resurser för att förstå och uttrycka nya begrepp. Däremot visar forskningen ingen entydig bild av att flerspråkighet i sig ger generella kognitiva fördelar, trots att sådana påståenden länge varit vanliga.

Färre studerar utomlands

Läsåret 2024/2025 sökte sig 22 300 svenskar utomlands för att studera. Men utvecklingen pekar nedåt, visar siffror från CSN. Sedan läsåret 2001/2002 har utlandsstudierande med studiemedel sjunkit med 20 procent. Orsakerna är än så länge outredda.

Lär dig ännu mer! 4 tips på kompetens- utveckling för språklärare

Språksprånget (Skolverket)

Utveckla din undervisning i moderna språk tillsammans med dina lärarkollegor. Valfri studietakt. Material finns att hämta på Lärportalen.

STLS Stockholm Teaching and Learning Studies (Stockholms universitet)

STLS är en plattform för undervisningsutvecklande didaktisk forskning. Lärare i engelska och moderna språk är välkomna att söka till två olika sorters projekt:

Ramprojekt är ett samarbete mellan forskare och lärare där man med vetenskapliga metoder utforskar viktiga frågor i klassrummet, till exempel perspektiv på läsning.

Ämnesdidaktiska FoU-projekt är projekt som genomförs av lärare på en skola med vetenskapligt stöd från STLS. Projekten fokuserar på problem eller utmaningar i undervisningen.

ASLA (Umeå universitet)

Den 7–8 maj anordnar ASLA, Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap, sitt nationella symposium. Workshoppar, föredrag och rundabordsdiskussioner har den här gången temat »Språkets roll i en utmanande tid: minoritets-, majoritets- och utbildningsperspektiv«. Värd är Institutionen för språkstudier vid Umeå universitet.

Ämnesdidaktisk fördjupning för språklärare (Linnéuniversitetet)

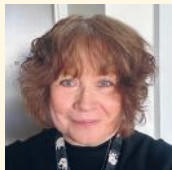
Kurs om 7,5 högskolepoäng som vänder sig till en större skola eller flera mindre skolor inom en kommun. Tid, plats och antal workshops avgörs av beställaren. Kursen leds av språkdidaktiker vid Linnéuniversitetet.

Språklärardagar

Många språklärardagar och fortbildningskonferenser äger rum varje år. Språklärarnas riksförbund och Skolporten är återkommande arrangörer. Inom de olika språken erbjuds också fortbildning, till exempel i spanska genom Instituto Cervantes, i tyska genom Goethe-Institut och i franska genom Institut français. Även Natur & Kultur anordnar event för språklärare – håll utkik på nok.se och prenumerera på nyhetsbrev, nok.se/nyhetsbrev-sprak.

Hej lärare!

Vad betyder vetenskaplig grund för dig i din undervisning?

Cecilia Nilarp,
Gymnasielärare i engelska och svenska
på S.t Eriks gymnasium i Stockholm

»För mig innebär vetenskaplig grund att utgångspunkten för min undervisning alltid innefattar medvetna och kritiskt granskade val. Jag väljer arbetsätt, texter

och bedömningsformer utifrån kunskap om hur språkinlärning och läs- och skrivutveckling fungerar – inte för att »så har jag alltid gjort. Att hela tiden pröva mina metoder mot forskning, genom kollegiala samtal och genom att utvärdera elevernas resultat och sedan vara beredd att omvärdera om något inte leder till lärande. Det är för mig en slags medvetenhet eller ett förhållningssätt som handlar om nyfikenhet, analys, reflektion och ett professionellt ansvarstagande.«

Anouk Jolin,
Lärare i franska på Falufrigymnasiet
och Innovitaskolan i Falun

»Varför gör jag som jag gör i klassrummet? Delvis vilar det på mångårig erfarenhet och vad jag instinktivt trivs med som lärare men också på all litteratur jag läst om allmän-

och språkdidaktik i Kanada och i Sverige. Tack vare ett gediget studiebagage och en fortsatt nyfikenhet är jag trygg i min lärarroll. I mitt utbyte med eleverna innebär det att vi tillsammans kan utforska det franska språket, våga ifrågasätta, leta svar och sedan dra slutsatser. Att min undervisning vilar på vetenskaplig grund ger mig frihet och trovärdighet, en schysst kombo.«

Beatriz Gonzalez Torres,
Lärare i spanska på Johan Movingers
gymnasium och Stefanskolan i Stockholm

»För mig betyder vetenskaplig grund att undervisningen inte bara bygger på tradition och magkänsla, utan också på forskning om hur språk faktiskt lärs in.

Till exempel vet man att det är viktigt att få höra språket så mycket som möjligt, särskilt eftersom eleverna sällan möter spanska utanför klassrummet. Jag försöker därför prata så mycket spanska som möjligt med mina elever. Samtidigt betonar forskningen att inputen behöver vara begriplig, så det är en balans jag arbetar mycket med.«

»Pedagogisk translanguaging är relevant för alla«

AV IDA SÄLL

Hur kan flerspråkighet användas som ett konkret verktyg i klassrummet? Camilla Bardel, professor i moderna språk med didaktisk inriktning och Carles Fuster, lektor i svenska som andraspråk, samtalar om translanguaging och samverkan mellan forskningsvärlden och skolan.

Vad menar man egentligen med att elever använder sig av sina tidigare språk när de lär sig ett nytt?

Flerspråkighet gör det lättare att gissa ords betydelse, både när man läser och lyssnar på ett språk som man håller på att lära sig.

»Eftersom många språk liknar varandra träffar gissningen ofta rätt«, säger Camilla Bardel.

»Att tala med brytning och så kallade »falsa vänner« är också exempel på påverkan mellan två språk«, säger Carles Fuster.

I dagens klassrum är alla elever flerspråkiga – men de är inte alltid medvetna om alla sina språkkunskaper. Då utnyttjar de inte heller dessa resurser.

»Svenska elever är ofta bra på engelska. De vet till exempel instinktivt när man använder *very* och när man säger *much*. Men i spanskan har samma elever svårt att göra skillnad på *muy* och *mucho*«, menar Carles Fuster.

»Det fungerar på samma sätt i båda språken – men det behöver eleverna hjälp att upptäcka. På liknande vis har många elever svårt att skilja på svenskans *de* och *dem*, men inte engelskans *they* och *them* – fastän grammatiken fungerar på samma sätt i båda fallen.«

Enligt Camilla Bardel behöver undervisningen bli mer explicit när det kommer till den här sortens jämförelser mellan språk.

»Man skulle behöva jobba mer medvetet med att belysa likheter och skillnader. Det är det vi kallar för *pedagogisk translanguaging*.«

»Många lärare är intresserade av att i högre grad använda sig av elevernas flerspråkighet i undervisningen på ett mer systematiskt sätt«, förklarar Carles Fuster.

Men att läraren själv inte talar språken i fråga blir ofta en onödig bromskloss.

»Det är en vanlig missuppfattning. Läraren behöver inte kunna ett språk för att eleverna ska kunna jobba med det. Det finns mycket eleverna kan göra på egen hand, med hjälp från läraren«, säger Camilla Bardel.

Temat för det här numret av *Hej språklärare!* är »Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet«. Hur ser ni på beprövad erfarenhet i relation till vetenskaplig grund?

»Ibland är det nog inte helt lätt att applicera rön från forskningen på klassrumsundervisningen«, resonerar Camilla Bardel.

»I sådana situationer har man stor nytta av vad lärare kommit fram till genom erfarenhet.«

Finns det spänningar mellan forskningsvärlden och skolans vardag, om man frågar er?

»Det kan det göra ibland. Forskare jobbar teoretiskt, även om de också arbetar med empiriska studier. En del lärare uppfattar nog att vi inte riktigt vet vad som försiggår i

skolans verklighet. Men relationen mellan de båda grupperna är också på väg att stärkas«, konstaterar Camilla Bardel.

Samverkansforskning, som involverar både lärare och forskare, är ett fält som utvecklas snabbt i många länder. Själv finner hon det framför allt intressant hur den kan belysa kopplingar mellan beprövad erfarenhet och forskningsresultat.

»Om vi ska komma framåt inom forskning som rör hur en bra undervisning ska se ut behöver lärare och forskare interagera mer.«

Efter att ha publicerat ett flertal vetenskapliga artiklar tillsammans utkommer Carles Fuster och Camilla Bardel nu med *Pedagogisk translanguaging i svensk kontext* på Natur & Kultur.

»Det är en forskningsbaserad bok som i första hand riktar sig till lärare, lärarutbildare och lärarstuderande som vill lära sig mer om translanguaging«, förklarar Camilla Bardel. →

Boken beskriver bland annat skillnaderna mellan spontan och pedagogisk translanguaging.

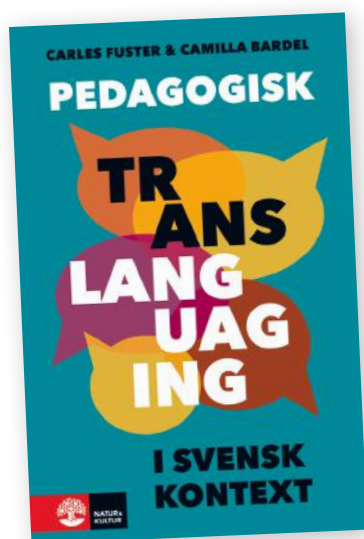
»Vi menar att pedagogisk translanguaging är relevant för alla elever i Sverige som är flerspråkiga. Det är möjligt att använda i samtliga ämnen – inte bara i språkämnen«, konstaterar Carles Fuster. •

Fakta Translanguaging

Translanguaging, eller transspråkande, handlar om de olika sätt på vilka en persons språk kan användas tillsammans.

Spontan translanguaging syftar på kommunikationspraktiker i vardagen som innehåller element från olika språk.

Pedagogisk translanguaging avser däremot den systematiska, medvetna användningen av olika språk under en lektion för att uppnå ett visst lärandemål.

Språkjämförelser som arbetsmetod

Hur kan man jobba med språkjämförelser i klassrummet? Här är 5 tips från Camilla Bardel och Carles Fuster.

- 1 Skapa flerspråkiga tabeller.**
Arbeta med nyckelord ur texter och låt varje ord listas på de olika språken som eleven kan. Kom ihåg att du som lärare inte behöver kunna alla språk – eleverna kan göra klart tabellen på egen hand.
- 2 Synliggör grammatiska mönster.**
Titta närmare på till exempel ordföljden i språken eleverna kan eller håller på att lära sig. Hur ser meningen »I går gick jag till skolan.« ut på svenska, engelska respektive tyska?
- 3 Uppmärksamma pragmatiska skillnader.**
Vad anses artigt eller oartigt i de olika språken? Jämför hur direkt eller indirekt man uttrycker sig. Hur ber man någon om hjälp? Hur inleder man ett artigt mejl?
- 4 Arbeta med genrer över språkgränser.**
En argumenterande text struktureras ofta på liknande sätt på till exempel svenska, engelska, spanska och arabiska. Även sambandsord som »för det första« och »å andra sidan« används på liknande sätt. Däremot skiljer sig förstås många begrepp åt beroende på språk. Låt eleverna granska, jämföra och översätta argumenterande texter på olika språk.
- 5 Lyft språkens roll i olika samhällen.**
Diskutera vilka språk som tar mer plats än andra, och varför. Reflektera kring målspråkländernas historia, och vilka minoritetsgrupper som talar vilka språk.

Obs!

Två språk behöver inte vara nära besläktade för att man ska kunna arbeta med jämförelser mellan dem. Även språk som saknar nära släktskap har många likheter. Till exempel är franska och turkiska förvånansvärt lika när det gäller böjning av verb.

Lärare på språkresa

AV SANNA WALLIN

Josefin Kling

Ulrika Pouget

»Vi fick bekräftat hur avgörande modersmålets roll är för inläring av flera språk. Både i ordinarie undervisning och i modersmålskurser.«

Josefin Kling och Ulrika Pouget tilldelades Natur & Kulturs resestipendium och reste till San Sebastián i Spanien för en internationell konferens om flerspråkighet. Här delar de med sig av sina erfarenheter, nya insikter och idéer för undervisningen.

Vad gjorde ni under resan till San Sebastián?

»Vi deltog i en fem dagar lång konferens, Symposium on Bilingualism, om två- och flerspråkighet. Vi lyssnade på en massa olika föreläsningar inom detta område. Föreläsarna kom från hela världen och vi lyssnade på såväl nordiska föreläsare som europeiska, asiatiska och amerikanska. Vi besökte också en trespråkig skola, Eskibel, där undervisningen skedde på spanska, baskiska och engelska i olika block.«

Vad tar ni framför allt med er från konferensen och skolbesöket?

»Det viktigaste är att vi fick bekräftat hur avgörande modersmålets roll är för inläring av flera språk. Både i ordinarie undervisning och i modersmålskurser. Vi fick också flera intressanta metoder att använda i vår undervisning, både från föreläsare på konferensen och från vårt skolbesök.«

Vilket är era starkaste minnen från resan?

»Det starkaste minnet är nog att vi fick ta del av så många olika människors perspektiv på undervisning och flerspråkighet samt att den samlade kunskapen ändå visar att ett starkt modersmål gynnar språkinläringen.«

På vilket sätt delar ni nu med er av intryck och lärdomar till kollegor?

»Vi kommer att förmedla hur kollegor i andra ämnen kan använda sig av elevernas modersmål i undervisningen. Vi kommer att delge de metoder vi lärde oss och vi hoppas kunna samlas VFU-handledare på skolan och dela med oss av erfarenheter vi fick. Vi vill också träffa skolans modersmåls lärare och diskutera hur deras kunskap kan användas.«

Skulle ni rekommendera kollegor att söka stipendiet?

»Vi rekommenderar absolut andra att söka stipendiet! Det är oerhört värdefullt att ta del av undervisningsmetoder och tankar från andra människor än de man vanligtvis möter i sitt yrkesliv.«

FAKTA

Natur & Kulturs resestipendium för lärare

Natur & Kulturs resestipendium ger lärare möjlighet att utvecklas inom sitt yrke. Förlaget utlyser årligen tio stipendier på vardera 50 000 kronor för internationella resor.

Läs mer på: nok.se/resestipendium

Forskning för, med och av lärare

AV JENNY DAMBERG

Vid Stockholm Teaching & Learning Studies (STLS) samverkar universitet och skolhuvudmän.

»De projekt vi driver ska alltid botten i utmaningar och svårigheter som språklärare upplever«, säger Jessica Berggren, som forskar inom engelska och moderna språk.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ska enligt skollagen vara utgångspunkten för all utbildning, från förskola till komvux. Så ser det inte alltid ut, av flera skäl.

För att öka relevansen och tillämpningen av utbildningsvetenskaplig forskning i skolan startade år 2009 Stockholm Teaching & Learning Studies, STLS, vid Stockholms universitet. Där utgår forskningen från utmaningar som har identifierats i undervisningen, med undervisningsutveckling som mål.

»Tanken är att den forskning som bedrivs om undervisning ska vara relevant för skolan och att kopplingen mellan forskning och praktik ska stärkas«, säger Jessica Berggren.

Hon är legitimerad lärare i engelska, franska och spanska samt lektor och undervisningsutvecklare vid Hjulsta grundskola i Stockholm. Jessica Berggren forskar även inom det ämnesdidaktiska nätverket i engelska och moderna språk vid STLS.

»Vi brukar säga att vi bedriver forskning för, med och av lärare. Från idé till resultat arbetar forskare och lärare tillsammans. Det handlar även om vilka resultat vi är intresserade av, och hur vi publicerar dem.«

Forskningsresultat publiceras vanligtvis i vetenskapliga tidskrifter som ligger bakom betalvägg men i STLS sprids resultat också i andra typer av artiklar och föreläsningar. Eller så mynnar projektet ut i något så konkret som en lektionsplanering eller en uppgift för klassrummet.

Är det en fördel att du själv är lärare i rollen som forskare?

»Ja. De projekt som vi driver ska alltid botten i utmaningar och svårigheter som språklärare upplever, det är enklare för mig som också är språklärare att identifiera de svårigheterna eftersom jag stöter på dem när jag jobbar. Ett sådant exempel är det långsiktiga projektet *Från monologer till dialoger*, där syftet är att ta fram klassrumsaktiviteter som främjar samtalsträning.«

Kan du berätta mer om projektet?

»Vi vet att eleverna vill använda språket och i våra styrdokument står det att språkanvändning är målet. Men speciellt i moderna språk, som är nybörjarspråk i mycket högre grad än engelska, är det lätt att det blir fokus på ord, grammatik, korrekthet. När vi gick igenom övningsböcker och nationella prov såg vi att de uppgifter vi jobbade med inte gav eleverna möjlighet att ha ett riktigt samtal. Utifrån det har vi tagit fram en mall som funkar bra för den kommunikativa uppgiften. Resultaten, både akademiska artiklar och handfasta uppgifter för klassrummet, samlas fortlöpande på en sajt (sök på *Från monologer till dialoger*).«

I rollen som undervisningsutvecklare på Hjulsta grundskola har Jessica Berggren haft del i en formidabel utveckling. Från 2020 till 2024 gick skolan från 52 till 88 procent gymnasiebehöriga elever, efter en storsatsning där ett vetenskapligt angreppssätt i undervisningen var en del. Luckor i elevernas måluppfyllelse har analyserats utifrån undervisningsmoment.

Hur har ni arbetat för att åstadkomma den här förändringen?

»Vi har jobbat mycket med förhållningssätt och att som lärare anpassa sig till de elever man har. Vi lägger alla problem

på undervisningsnivå och utgår från att vi är så pass bra lärare att vi kan ändra vår undervisning så att eleverna lär sig ännu mer. Att prata om undervisning kan vara känsligt. Därför har en tydlig ståndpunkt varit att undervisning är en sak, inte en person», berättar Jessica Berggren.

»Ett viktigt perspektiv är att undervisning är något vi äger gemensamt. Är det så att mina elever inte lär sig något, då är det inte bara mitt problem som lärare, utan också ett problem för mina kollegor att lösa.«

Jessica Berggren

ULF och STLS

ULF – Utveckling Lärande Forskning – blev permanent 2025 som en nationell modell för att stärka den utbildningsvetenskapliga forskningens relevans för skolan. De medverkande lärosätena tecknar lokala avtal med de skolhuvudmän, såväl kommunala som fristående, som vill samverka.

Stockholm Teaching & Learning Studies startade redan 2009 med en liknande utgångspunkt i samarbete mellan flera skolhuvudmän och Stockholms universitet. Vid SU har ULF-avtalen knutits till STLS.

Lektor och lektorat

- För att bli lektor i grundskolan eller gymnasiet krävs
- lärarlegitimation, licentiat- eller doktorsexamen och
- minst fyra års dokumenterat undervisningsskickligt
- lärararbete. Som lektor kan man ansöka om så kallade
- lektorat, där undervisningstid utgör minst 50 procent
- och övrig tid kan gå till utbildningsutveckling och att
- koppla undervisning till forskning.

Få i gång snacket på lektionerna!

Handbok som hjälper dig och dina elever att maximera målspråket i klassrummet

Interaktionskort i franska, engelska, spanska och tyska – som ger eleverna viktig träning på målspråket

Läs mer på nok.se/interaktionskort

Språk som engagerar

NATUR & KULTUR

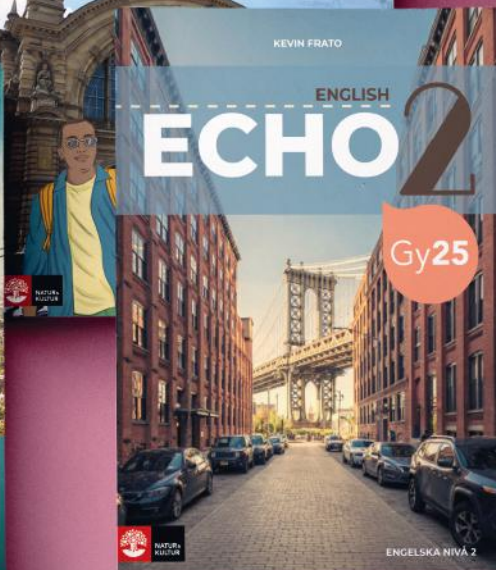
Gy25

Språk,
kultur och
kommunikation
i fokus

Upptäck våra Gy25-aktuella läromedel i engelska, tyska, spanska och franska. Med tydlig progression och fokus på kommunikation stöttar de dig hela vägen – nivå för nivå.

C'est génial! möter eleverna en stor variation av texter och många hörövningar.

Natürlich har fokus på autentiska kommunikativa situationer och kultur.

Altura erbjuder en rik variation av aktiviteter som skapar en meningsfull språkanvändning.

Echo nivå 1–3 innehåller olika texttyper med fokus på engagerande och ibland utmanande samhällsfrågor.

Läs mer och bläddra i böckerna på
nok.se/sprak

Hur skapas ett språkläromedel?

AV ANNA DE MATOS LUNDSTRÖM

Hej språklärare! har samlat kollegorna Linda Österström, förläggare i spanska och engelska, Jakob Frick, erfaren lärare och ny språkförläggare, samt Karolina Danström, redaktionschef för högstadiet och gymnasiet på Natur & Kultur, för ett samtal om hur nya språkläromedel skapas.

Det börjar med en idé ...

Linda: »Allt börjar med en idé. Den kan komma från oss på förlaget, när vi ser ett behov i klassrummet, eller från en författare eller språklärare som vill utveckla ett nytt material. Idén diskuteras och prövas noggrant av språkredaktionen tillsammans med redaktionschefen. Det är viktigt att i ett tidigt skede ta ställning till det didaktiska upplägget och om materialet fyller ett behov samt hur väl idén är förankrad i forskning och styrdokument. Sedan fattar vi beslut tillsammans på språkredaktionen om och hur vi ska gå vidare.«

Jakob: »Som ny på förlaget blev jag förvånad över hur grundligt en idé prövas. Som språklärare tänkte jag mest: »Det här skulle fungera i klassrummet.« Nu inser jag hur många perspektiv som måste vägas in, som pedagogik, progression, målgrupp, ekonomi och tidsram.«

Många kompetenser involverade

Karolina: »När vi bestämt oss för att gå vidare sätts budget och tidsplan och det utses en ansvarig förläggare som sätter ihop en projektgrupp. Gruppen kan se olika ut men består ofta av en eller flera författare. I gruppen behövs även en textredaktör som läser och ger synpunkter, en bildredaktör som tar fram bilder och en formgivare som skapar den grafiska formen. Ofta kopplas även externa granskare in, till exempel lärare eller språkexperter.«

MÖT SPRÅKREDAKTIONEN

Foto: Tess Wallenberg

Jakob: »Det var ytterligare något som överraskade mig: hur många som är involverade i ett läromedelsprojekt. Som lärare ser man ofta bara boken och författarnamnet, men bakom finns ett omfattande lagarbete.«

Arbetet tar tid

Linda: »Författarna skriver manus som bearbetas i flera omgångar tillsammans med redaktör, förläggare och författare. Vi tittar på språk, struktur, progression och övningstyper. Manuset kan också granskas externt, både språkligt och pedagogiskt. Då får vi viktiga synpunkter på nivå, innehåll och tydlighet. I vissa fall görs även utprövningar i klassrum, där lärare och elever testar delar av materialet. När texterna är klara tar formgivningen vid. Layout, typografi och bildval ska stödja lärandet och göra materialet lätt att använda. Hur fungerar varje sida, uppslag och kapitel? Delarna ska bli en helhet.«

Jakob: »När det gäller språkläromedel är även ljudinspelningar ett viktigt moment. Då väljer vi rätt typ av röster och dialekter så att de ska passa texternas innehåll och syfte. Det är ett riktigt roligt moment i arbetet. Som språklärare vet jag hur avgörande ljud och hörövningar är för att texterna ska kännas autentiska och motivera eleverna.«

Karolina: »Till slut, efter ett par år ungefär, håller författaren ett färdigt läromedel i sin hand! Det är en fantastisk känsla för alla inblandade när man får se resultatet av det hårda arbetet. Som avslutning vill jag därför passa på att fråga läsarna till *Hej språklärare!* om någon sitter inne med en läromedelsidé? Kanske kan den förverkligas på Natur & Kultur? Läs mer på nok.se!«

»Jag tror på hjärta och smärta i språkundervisningen«

Berättelser som engagerar kan stärka språkinläringen. I klassrummet ser spanskläraren Katja Roselli att läromedel baserade på en skönlitterär berättelse skapar ett driv hos eleverna, där vissa till och med bläddrar i förväg för att se hur det går.

»Eleverna blir engagerade. Det är alltid några som bläddrar fram till slutet för att se hur det går och som då tar sig igenom ganska svåra texter för att ta reda på det«, berättar Katja Roselli.

Hon är lärare i spanska för årskurs 6 till 9 på Midsommarkransens skola i Stockholm. I undervisningen använder hon läromedlet *Dos semanas en julio*, som hon själv är författare till. De fyra böckerna, en för varje årskurs, utspelar sig alla under en två veckor lång resa till ett spansktalande land med en för eleverna jämnårig huvudperson. Katja Roselli har en stark tro på den skönlitterära berättelsens kraft i språkundervisningen.

»Mitt mantra har varit att få in lite hjärta och smärta i språkundervisningen, jag är övertygad om att det är så man väcker engagemang. När vi bryr oss om något så fastnar det.«

I Literature-based Language Teaching (LBLT) används litterära texter som centrala resurser i språkundervisningen. Litterära verk ger eleverna ett sammanhang som kan bidra till förståelse, vokabulär, kulturell medvetenhet och kritiskt tänkande. Idén är alltså inte ny.

Ett ofta nämnt exempel är *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*, som nog är Sveriges mest kända lärobok genom tiderna.

Selma Lagerlöf, som tidigare arbetat som lärare, skrev den som ett svar på de »mosaikböcker« som då dominerade, till exempel *Folkskolans läsebok*, med korta och fristående texter. I boken spände hon en dramaturgisk båge med start i Skåne där en lat påg förvandlas till pyssling som straff för att han varit elak mot gårdens djur.

En liknande frustration kände Katja Roselli som nybliven spansklärare. De befintliga läromedlen upplevde hon som hattiga och tråkiga.

»Det var nya saker för varje kapitel, jag fick ingen helhet i språket som jag skulle lära ut till personer som inte behärskar det. Till slut fick jag känslan: Försök göra det bättre själv då! Språket består av så många delar, men jag ville att det skulle finnas något som höll ihop det, en röd tråd.«

Lösningen blev att skriva skönlitterärt. Efter att ha plöjt bibliotekets utbud av dagboksberättelser för åldrarna skred hon till verket. *Dos semanas en julio* (Två veckor i juli) rymmer de klassiska elementen som brukar finnas i läroböcker, sådant som ett kapitel om familjen, ett om att beställa på restaurang och om att checka in på hotell, men också annat.

»Den sammanhållna berättelsen gör det lättare att referera till tidigare lektioner«, berättar Katja Roselli.

»I stället för att säga *Kommer ni ihåg när vi läste om det här?* kan jag säga *Minns ni när hon åkte buss?* Det är fascinerande att se hur eleverna genom de minnena också återkallar språket. De kommer ihåg mycket bättre när de har något att haka fast kunskaperna i.«

Dos semanas en julio har följts av fler språkläromedel som är uppbyggda kring en sammanhängande berättelse, ett språkäventyr, där elever reser i målspråkländerna (*Auf geht's!* och *Natürlich* i tyska, *Altura* i spanska och *Un été très cool* i franska).

»Jag byggde storyn runt det man vill få in som lärare. Behövs det ett kapitel om att gå i butiker, då får huvudpersonen slut på rena kalsonger och måste gå och handla. Att böckerna utspelar sig i olika länder ger också en ingång till att skildra geografi, vanor och traditioner.«

»Jag fick göra ett urval av länder, men i varje berättelse finns även personer från andra spanktalande länder. Jag upplever att det faller sig mycket mer naturligt än att presentera motsvarande fakta som lösryckta bitar.«

»Formatet är tacksamt på flera sätt«, menar Katja Roselli. •

Katja Roselli listar

3 skäl till att arbeta med berättelser i språkundervisningen

1. **En röd tråd.** Språkets byggstenar hålls ihop i en spännande helhet. När läsåret och berättelsen når sitt slut har eleverna inte bara utvecklat sitt språk, utan också följt med på en engagerande resa.
2. **En motor i undervisningen.** Berättelsen skapar motivation och nyfikenhet. Spänningen i handlingen gör att eleverna vill fortsätta läsa och ta sig an allt svårare texter. Eleverna vill ju veta hur det går!
3. **Ett stöd för minne och inläring.** Information som presenteras i ett sammanhang är lättare att förstå, bearbeta och minnas över tid. Berättelsen ger möjlighet att kontinuerligt under läsåret blicka tillbaka och återkalla minnen.

KATJA ROSELLI

Namn: Katja Roselli
 Arbetar: Lärare i spanska och bild på Midsommarkransens skola i Stockholm.
 Läromedel: *Dos semanas en julio* för årskurs 6–9.
 Tilldelades år 2019 priset Lärkungen av Sveriges
 Läromedelsförfattares Förbund.

Bjud in sociopragmatiken *från start*

Jenny Morales Ruiz

Att veta vad man ska säga, hur man ska säga det samt när och till vem det bör sägas – det är sociopragmatisk kompetens. Något som forskaren Jenny Morales Ruiz ser fördelar med att introducera redan från start i undervisningen.

Som spansklärare ville Jenny Morales Ruiz fördjupa sig i ämnet och använda forskning i sin undervisning. Där och då blev hon varse en lucka i forskningen.

»Jag såg då att forskningen om pragmatik i spanskundervisningen i Sverige var mycket begränsad, trots ett stort behov bland spansklärare och ett ökat fokus på den kommunikativa förmågan i läroplanen. Samma utveckling syntes internationellt, vilket väckte mitt intresse för andraspråkspragmatik och ledde till att jag valde detta som fokus för mitt avhandlingsprojekt.«

2023 disputerade Jenny Morales Ruiz vid Stockholms universitet med avhandlingen *Competencia pragmática en aprendices universitarios de EL2* (Pragmatisk kompetens hos universitetsstudenter i spanska som andraspråk). I dag arbetar hon som forskare och projektledare vid Skolforskningsinstitutet, där hon är involverad i forskningssammanställningar med fokus på undervisning.

Pragmatik handlar om hur vi använder språket i olika situationer för att utföra språkliga handlingar, till exempel be om något, tacka eller kritisera. Fokus ligger på vad som menas snarare än vad

som bokstavligen sägs. Sociopragmatik är en del av pragmatiken och handlar om hur dessa språkliga handlingar påverkas av sociala och kulturella normer. Vi hälsar, ber om något, tackar, ger kritik och visar artighet på olika sätt beroende på vem vi talar med och i vilken situation. Det är en komplex kunskap – både att lära sig och att undervisa om. Den ingår i målen för språkundervisning i Sverige, men kan ändå ha svårt att få utrymme i klassrummet. Därför är det viktigt att uppmärksamma lärare på den roll som pragmatik kan spela i språkundervisningen och att stödja dem i deras didaktiska val, konstaterar Jenny Morales Ruiz.

»Pragmatik ingår i många lärarutbildningar vid universitet, vilket tyder på att det finns en medvetenhet om behovet av denna kunskap hos lärare. Samtidigt tror jag att pragmatiskt innehåll i många klassrum är underrepresenterat i jämförelse med grammatik och ordinläring.«

Inom pragmatiken överlappar ofta sociopragmatik (de sociala »reglerna«) och pragmalingvistik (de språkliga »verktygen«) eftersom effektiv kommunikation kräver både sociokulturell medvetenhet och lämpliga språkliga strategier.

»När dessa delar integreras i undervisningen får eleverna arbeta med språkets nyanser. De blir mer medvetna om likheter och skillnader mellan kulturer och kan utveckla sin förmåga att kommunicera situationsanpassat«, säger Jenny Morales Ruiz.

När kommer det in i undervisningen?

»Sociopragmatik kan introduceras redan från början, om innehållet anpassas till elevernas nivå. Den kan integreras med undervisning av nya ord, fasta uttryck och grammatiska strukturer. Till exempel kan eleverna öva på olika sätt att hälsa och uttrycka artighet beroende på vem de kommunicerar med, eller om de kommunicerar muntligt eller skriftligt.«

Vad är det mest hjälpsamma språklärare kan göra för att stärka elevernas sociopragmatiska förmåga?

»Det är svårt att tala om något perfekt recept för att lära ut eller lära sig något. Det som fungerar på ett ställe fungerar inte nödvändigtvis på ett annat. Elever och lärare är olika och även klassrumssituationen kan skilja sig åt, till exempel när det gäller planeringstid, undervisningstid eller tillgång till material.«

»Det jag kan rekommendera språklärare är att börja med att ta med detta innehåll i undervisningen, i den mån det går. Att innehållet finns med är alltid bättre än att det inte gör det. Hur man sedan arbetar vidare med och övar detta innehåll beror i stor utsträckning på vad man vill fokusera på och vilka förmågor man vill utveckla hos eleverna.«•

Synliggör pragmatiken!

Att väcka elevernas sociopragmatiska och pragmatlingvistiska medvetenhet är viktigt för att de ska kunna förstå och använda kunskapen i praktiken. Jenny Morales Ruiz tipsar om hur det kan ske.

- Visa tydligt på tavlan vilka ordval eller fasta uttryck som finns i olika situationer, till exempel hälsningsfraser.
- Ge klara sociopragmatiska förklaringar, till exempel: »I den här situationen förväntas du säga så här eller reagera på det här sättet.«
- Ställ frågor, till exempel: »Hur tror du att den andra personen skulle reagera om du frågade så här?«
- Skapa diskussioner, till exempel: »Hur skulle man säga detta i Sverige och hur skulle man säga på spanska, och varför?« Varför kan man i Sverige hälsa med »Hej + namn« till någon man inte har en nära relation med utan att det uppfattas som olämpligt, medan uttrycket »god dag« på spanska anses mer lämpligt i vissa situationer?

NATUR &
KULTUR

Altura

Nå nya höjder i gymnasiespanskan

Inspireras av
enfoque por tareas
och *gramática*
cognitiva!

Läs mer och beställ ett utvärderingsexemplar!
nok.se/altura

Från *regelträning* till **meningsskapande**

AV ANNA DE MATOS LUNDSTRÖM

Synen på grammatikens roll i undervisningen har förändrats markant under de senaste decennierna. Hur ser didaktikforskarna på grammatikundervisning i moderna språk?

Tidigare dominerades språkundervisningen ofta av separata genomgångar av regler och böjningsmönster och grammatikkunskaper betraktades ofta som ett mål i sig och som grundkunskaper som först behövde »sitta« innan eleverna kunde använda språket fritt.

Modern språkdidaktisk forskning betonar i stället att grammatik är ett redskap för kommunikation, inte ett mål i sig. Grammatiska strukturer, tidsformer och ordföljd fungerar då inte främst som regler att behärska, utan som resurser för att skapa betydelse. Exempelvis uttrycker tidsformer tid och ordföljd påverkar hur information framhävs och tolkas. När undervisningen synliggör kopplingen hur form bidrar till funktion blir grammatiken meningsfull.

Didaktikforskarna Birgitta Hellqvist och Nicolas Manuguerra menar att grammatikundervisning riskerar att tappa sin funktion när den isoleras från kommunikativa sammanhang. I stället betonar de att uppmärksamhet på form bör ske i samband med språkanvändning i så hög utsträckning som möjligt – när eleverna lyssnar på, läser eller skriver texter och när de samtalar med varandra. Det handlar inte om att avskaffa arbetet med grammatiken, utan om att integrera den i kommunikativa aktiviteter. Grammatikens roll blir att fungera som ett stöd för kommunikationen. Det handlar alltså om ett perspektivskifte, inte om grammatikens varande eller icke-varande, utan om hur man använder grammatiken i klassrummet.

I *Grammatiken i klassrummet – en handbok för lärare i moderna språk*, sammanfattas dessa forskningsperspektiv och kopplas till konkreta undervisningssammanhang, där arbete med form och funktion samspekar. •

NICOLAS MANUGUERRA

Nicolas Manuguerra, fil.dr. i romanska språk, universitetslektor i didaktik med inriktning mot moderna språk vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala universitet.

Foto: Marit Solblad

BIRGITTA HELLQVIST

Birgitta Hellqvist, fil.dr. i romanska språk, gymnasielärare i franska och svenska, universitetslektor i didaktik vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala universitet.

Grammatiken i klassrummet en handbok för lärare i moderna språk

Boken tar upp grammatikens roll i språkundervisningen och hur lärare och elever kan arbeta mot kommunikativa mål och ökad språklig säkerhet. Boken lyfter fram olika ansatser och arbetssätt med utgångspunkten att grammatiken är ett redskap för språkanvändning. Den riktar sig främst till språklärare i grundskolan och på gymnasiet samt till studenter på lärarutbildningen.

Christina Karlsvärd, Marie Almroth
och Martin Johansson. Foto: Hanna Skjipper

Lärarpanelen

Tre gymnasielärare om pedagogisk forskning i undervisningen – och hur den fungerar i praktiken.

AV IDA SÄLL

Vilken roll spelar pedagogisk forskning i språklärares undervisning, och när krockar forskningen med verklighetens klassrum? Tre lärare från Bromma gymnasium samtalar om att arbeta både utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i praktiken.

Bromma gymnasium i västra Stockholm huserar i en funkisbyggnad från 1930-talet. Här går 1 450 elever. Marie Almroth, Martin Johansson och Christina Karlsvärd är tre av skolans lärare i moderna språk. *Hej språklärare!* möter dem en solig tisdag i februari för ett samtal om pedagogik och verklighet.

Finns det någon särskild forskning som förändrat er undervisning?

»Genrepedagogik och formativ bedömning i kombination har gjort stor skillnad för mig«, säger Martin Johansson som har varit lärare i engelska och tyska i 27 år.

Genrepedagogiken som arbetsmodell gör det tydligt både för honom och eleverna vilket mål man arbetar mot och varför, förklarar han.

»Men som lärare behöver man hela tiden få ny inspiration och lära sig mer. Jag brukar läsa om litteratur jag läst tidigare, men också hålla mig uppdaterad om nya anpassningar och tips.«

För Christina Karlsvärd som är lärare i engelska och spanska har användningen av formativ bedömning gjort skillnad.

»Jag har upptäckt hur mycket det ger eleverna att jobba vidare och skriva om sina texter, i stället för att bara göra ett prov och få ett betyg. Eleven lämnas inte bara där.«

Har ni några exempel på när pedagogisk forskning krockar med hur undervisningen går till i praktiken?

»Schemapositioner!« utbrister Christina Karlsvärd med en liten suck.

Eftersom hon undervisar i blandgrupper ligger spansklektionerna alltid först eller sist på dagen, förklarar hon. Samtidigt visar studier att tonåringar lär sig mindre under lektioner som äger rum just tidiga morgnar och sena eftermiddagar.

»Många elever tycker spanska är svårt. De säger själva att de skulle behöva vara piggare när de har lektion.«

Martin Johansson menar att den pågående, ofta omtalade läskrisen är svår att råda bot på i klassrummet.

»Alla vet att forskningen visar att läsning är bra. Men min upplevelse är att eleverna har ett mycket kortare koncentrationsspann nu än vad de hade för tio, femton år sedan. När jag ger mina elever en sexsidig novell frågar de om de verkligen måste läsa hela.«

Marie Almroth är utöver fransklärare även lärare i psykologi. Det hon lärt sig om hur hjärnan och koncentration fungerar har också format hur hon undervisar, förklarar hon.

»Det spelar ingen roll vad du lär dig, för lärande sker alltid på samma sätt och grundar sig i repetition.«

Men att repetera tar tid, konstaterar hon. Och där går forskningen i kliché med hur verkligheten allra oftast ser ut.

»För att en elev verkligen ska ta till sig ett språk krävs ju att man övar på egen hand

även utanför klassrummet. Det kan vara svårt att få till.«

»Att lära sig språk kräver dessutom mycket energi av hjärnan«, fortsätter hon.

»Då är det också lätt att man bygger upp ett motstånd eller tappar motivationen.«

Har forskningen lärt er något om motivation?

»Jag återkommer till ett visst TED-talk som jag brukar titta på med mina engelskelever«, säger Christina Karlsvärd. »Det handlar om hur skönlitteratur skapar nya vägar i hjärnan och gör så att den utvecklas. Hjärnan är ju som en sorts muskel.«

Marie Almroth menar att fysisk träning är en bra analogi vad gäller motivation och lärande.

»Många ungdomar tränar på gym, men de skulle ju aldrig börja lyfta lättare för att bli starkare? Språkinläring fungerar på samma sätt.«

Martin Johansson brukar visa en video från Khan Academy för sina elever.

»Där förklarar pedagogen Sal Khan hur kopplingarna mellan hjärncellerna stärks exponentiellt när man står inför ett problem, men väljer att fortsätta arbeta. När man gör fel – men ändå inte ger upp – stärks de faktiskt ännu mer.«•

NATUR &
KULTUR

Auf geht's!

Helt ny högstadietyska

I *Auf geht's!* varvas språkinläring med läsupplevelser. Språket tränas i naturliga sammanhang genom kommunikativa övningar. Varje årskurs bjuder in till ett nytt språkäventyr!

Nu är serien
komplett!

Läs mer och bläddra i böckerna på
nok.se/aufgehts

Hej författare!

Vad betyder vetenskaplig grund för dig i din undervisning och ditt skrivande?

MARIE KABALA-REJMENT

Författare till engelskläromedlen Echo 3 och Öva & pröva engelska åk 6.

»När man undervisar eller skriver ett läromedel vill man att det blir effektivt och meningsfullt för eleverna. Det handlar både om pedagogiken och innehållet. Att basera arbetet på forskning och beprövad erfarenhet hjälper mig att välja ämnen som är intressanta för rätt ålder, och att anpassa texter och uppgifter så att alla kan ta till sig innehållet. Liksom i klassrummet handlar det om kommunikation: om jag förstår hur elever läser och resonerar kring texter och vilka frågor de ställer, kan jag skapa material som möter deras behov. Ofta visar det sig att åtgärder som tydliga instruktioner eller välkonstruerade texter inte bara hjälper de elever som behöver extra stöd, utan alla. Slutligen, tror jag att man blir bättre lärare och läromedelsförfattare om man låter vetenskaplig grund vägleda arbetet.«

JULIO BREHAUT OCH JOSEF JOHANSEN

Författare till spanskläromedlet Altura.

»Som lärare tycker vi att det är viktigt att alltid vara öppna för att förändra och förbättra våra undervisningsmetoder. Detta genom att dra lärdom av egna erfarenheter och samtidigt fortsätta utbilda oss och ha kontakt med språkvetenskaplig teori. Det är ibland svårt att känna att man har utrymme att utveckla sina metoder, men när vi tar oss tid att fundera över hur vi jobbar på ett lite djupare sätt, gärna tillsammans med kollegor, så känns arbetet ännu mer meningsfullt.

Som läromedelsförfattare inom språk är det viktigt att studera de nyaste, eller mest aktuella teoretiska förslagen inom olika kunskapsområden. Vi har ett ansvar att skapa undervisningsmaterial som är i nivå med de didaktiska krav som finns inom vetenskapen, och som också återfinns i våra styrdokument. Vi ser läromedel som en väg till fortbildning för lärare och vi hoppas att det material vi skapar, i någon mån, påverkar hur lärare arbetar.«

ANN BERGSTRAND TYBÅHL

En av författarna till tyskläromedlet Auf geht's!.

»Eftersom jag arbetar både som läromedelsförfattare och undervisande lärare på universitetsnivå har jag förmånen att direkt kunna ta del av och integrera aktuell forskning i mitt författarskap. Nya rön om språkinlärning, grammatikundervisning och kommunikation kan omsättas direkt i läromedlets praktiska utformning.

I *Auf geht's!* ligger fokus – i linje med forskningen – på kontextuell språkförståelse både vad gäller ord, fraser och grammatik. Målet är att skapa meningsfulla sammanhang där eleverna får hög relevans utifrån texter med stor autenticitet. Strukturen bygger på ett kommunikativt och handlingsorienterat synsätt. Även övningsbokens upplägg är förankrat i vetenskaplig grund, där principen är att olika typer av färdighetsövningar leder fram till en slutuppgift som prövar och tydliggör elevens nya kunskaper.«

NATUR &
KULTUR

Read & Respond

Stärk elevernas läsförståelse i engelska!

Nyhet för
åk 7-9!

Övningsböcker med
engagerande texter
och varierade frågor.

Läs mer och bläddra i böckerna på
nok.se/readandrespond